

ข้อสังเกตจากกะโหลกศีรษะของเจ้าฟ้าไทอาหม ในมอยด้า (สุสาน)
ที่เจ้ารายดอยการศึกษาเชิงบรรยายเกี่ยวกับการฝังศพของชาวไทอาหม
เทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทบางกลุ่ม¹

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์* และวรวิทย์ บุญไทย
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่รับบทความ 8 เมษายน พ.ศ. 2565

วันที่แก้ไขบทความ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2565

วันที่ตอบรับบทความ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2565

บทคัดย่อ

ในอาณาจักรไทอาหม เมื่อกษัตริย์สิ้นพระชนม์ พระศพจะได้รับการทำพิธีและเก็บรักษาไว้ในหลุมฝังหรือ “มอยด้า” (moi-dam) ที่จัดเตรียมขึ้นมาโดยเฉพาะ ณ สุสานหลวง ที่เมืองเจ้ารายดอย (Che-rai-doi) ซึ่งมอยด้าที่กล่าวถึงนี้เป็นที่มาและแหล่งข้อมูลหลักของงานวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักอยู่สามประการ คือ เพื่อตรวจสอบกะโหลกศีรษะทั้ง 5 ชิ้น ของบุคคลชนชั้นปกครองในราชวงศ์อาหม ที่ขุดค้นพบได้จากมอยด้า หมายเลข 2 (ตั้งอยู่ที่เมืองสิพกาการ รัฐอัสสัม อินเดีย) ซึ่งก็ได้พบหลักฐานและลักษณะหลายประการ ที่ชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่ากะโหลกเหล่านี้ แสดงลักษณะทางสัณฐานวิทยา อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวเอเชีย (เผ่าพันธุ์มองโกลอยด์) วัตถุประสงค์ประการที่สอง คือ การใช้แนวทางการศึกษาหรือระเบียบวิธีทางชาติพันธุ์วิทยา เพื่อศึกษาเชิงบรรยายแนวทางการฝังศพของชาวไทอาหม โดยอาศัยเอกสารท้องถิ่นคืออาหมโบราณจิ ร่วมกับเอกสารการบันทึกของชาติตะวันตก พบว่ามีความคล้ายคลึงกันของประเพณีการฝังศพระหว่างชาติพันธุ์ไทด้วยกันแม้ว่าจะต่างกลุ่ม และจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับประเพณีจัดการศพของชาวฮินดูในประเทศอินเดีย และวัตถุประสงค์ประการสุดท้ายก็คือ การพัฒนาการศึกษาวิจัยเชิงโบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผ่านความร่วมมือกับนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ให้มากขึ้น ในส่วนของวิธีการประเมินทางสัณฐานวิทยาของกระดูกกะโหลกและกระดูกยาว สำหรับงานวิจัยนี้ใช้หลักวิธีการตามมาตรฐานของ Buikstra-Ubelakar (1994) ส่วนวิธี craniometric และ osteometric ที่ใช้ในรายงานฉบับนี้ ใช้วิธีตามแบบของ Martin and Saller (1957) สมการประมาณความสูงใช้วิธีการตามแบบของ Mahakkanukrauh et al. (2011) และในการศึกษาเปรียบเทียบทางชาติพันธุ์วิทยาและโบราณคดีได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยและจากงานสำรวจของผู้วิจัย

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์ไทอาหม; การฝังศพ; มอยด้า; กะโหลกเจ้าฟ้า; รัฐอัสสัม

¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “A skeletal series from Moi-dam in Cheraidoi and burial practices among the Tai people” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (National Research Council of Thailand - NRCT) และสภาวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (Indian Council of Social Science Research-ICSSR) ตามโครงการทุนแลกเปลี่ยนนักวิจัยในโครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ระหว่างไทย-อินเดีย (NRCT-ICSSR Exchange of Scholarships 2019)

* ผู้รับผิดชอบบทความ: suddanwisud@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2023.25

**An Observation of Royal Craniums from Moi-Dam in Cheraidoi
A Descriptive Study of Burial Practice of Tai-Ahom
and Some Other Tai Groups.**

Suddan Wisudthiluk* and Worrawit Boonthai
Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University

Received 8 April 2022

Received in revised 11 October 2022

Accepted 18 October 2022

Abstract

In the Tai Ahom kingdom, when the king died, his body will be treated with all due ceremony and preserved in a tomb or burial pit called in Ahom language as “moi-dam” which is built up specially for him at the royal cemetery in Cheraidoi (the first capital city of Ahom kingdom). “Moi-dam” mentioned here, is the origin and main source of this research. There are three main objectives of this research work i.e. to investigate the five Ahom royal craniums excavated from moi-dam No. 2 (located in Sibsagar, Assam, India). All these skulls show the morphological features of Asian (Mongoloid) identity. The second objective is to use an educational approach or ethnographic method for a descriptive study of the Tai-Ahom burial method based on the Ahom chronicle called Ahom Buranji together with the documentary records of western nations. It was found that there are similarities of burial tradition among the Tai ethnic although they are from different groups. And it is completely different from the Hindu traditional cremation in India. The final objective is to have further development in the field of archaeological and ethnographic research in the northeastern region of India in the future through the cooperation with academics, research fellows etc. in various fields of this region. Morphological observations are focused on post-cranial elements. Morphological assessment of cranial and post-cranial bones is carried out following the Standards by Buikstra-Ubelakar (1994). Craniometric and osteometric methods used in this report follow Martin and Saller (1957). Stature estimation equations of Mahakkanukrauh et al. (2011). An ethno-archaeological approach is also applied with this research work for understanding the belief systems of Ahom people and other Tai groups.

Keywords: Tai-Ahom; Tai Ethnic; Burial Practice; Royal Cranium; Moi-Dam; Cheraidoi; Assam State

* Corresponding author: suddanwisud@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2023.25

บทนำ

“ชาติพันธุ์ไท” (Tai Ethnic Group) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ส่วนใหญ่ทางใต้ของทวีปเอเชีย นับจากพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน ไปสุดขอบเขตทางตอนใต้ของพื้นที่บริเวณคาบสมุทรมาเลเซีย และขอบเขตพื้นที่ทางตะวันออก เริ่มจากเกาะไหหลำไปจรดพื้นที่ขอบเขตตะวันตกที่รัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศในอนุทวีปอินเดีย

กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งใช้ “ภาษากลุ่มตระกูลไท” ตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ในเขตแดนทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เขตแดนของประเทศไทย สปป.ลาว เวียดนาม เมียนมา และอินเดีย กลุ่มชาติพันธุ์ไทกระจายไปตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บนคาบสมุทรอินโดจีน เป็นบริเวณกว้างขวางกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ส่วนในอนุทวีปอินเดียนั้น ในบริเวณพื้นที่ของรัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศ มีประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอาศัยอยู่ 6 กลุ่ม ได้แก่ อาหม คำตี้ ฟ่าเก อ้ายตอน ตรุง และคำยั้ง กลุ่มคนไทอาหม (Tai Ahom) เป็นไทกลุ่มแรกที่อพยพมาจากกลุ่มแม่น้ำมว (บริเวณรอยต่อของชายแดนจีน-เมียนมาปัจจุบัน) ในช่วงศตวรรษที่ 13 และเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุด ที่สามารถสถาปนาอาณาจักรของตนเองในบริเวณลุ่มแม่น้ำพรหมบุตร รัฐอัสสัม ดินแดนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียปัจจุบัน โดยไทกลุ่มอื่นได้อพยพเข้ามาภายหลัง กล่าวคือ ในช่วงศตวรรษที่ 15-18 (ระวีวรรณ, 2559, Duangthip, 2012)

ประวัติศาสตร์ของชาวไทอาหม ตามที่ได้ถูกบันทึกไว้ด้วยอักษรไทอาหม ในเอกสารประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า อาหมบูรณจี กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 13 กลุ่มไทอาหมนำโดยกษัตริย์ชื่อ เสือก่าฟ้า อพยพพาผู้คนจากเมืองมวหลวง ลุ่มแม่น้ำมว ทางตอนเหนือของรัฐฉาน ข้ามเทือกเขาปาดไก (Patkai) มาตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำพรหมบุตร และสถาปนาเป็นราชอาณาจักรอาหมครองอำนาจเหนือชนพื้นเมืองกลุ่มต่าง ๆ สืบเนื่องต่อกันมาถึง 600 ปี แม้ในช่วงศตวรรษที่ 17-18 ราชอาณาจักรอาหมต้องทำสงครามกับราชวงศ์โมกุลถึง 150 ปี และถูกครอบครองในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ (ค.ศ. 1662) ต่อมา ราชอาณาจักรอาหมพ่ายแพ้ต่อกองทัพพม่าในปี ค.ศ. 1816 ก่อนที่จะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ อาณานิคมอังกฤษในปี ค.ศ. 1826 และกลายเป็นส่วนหนึ่งของอินเดียในเวลาต่อมา (Gait, 1926, บรรจบ, 2530 , เรณู, 2539, ฉัตรทิพย์และเรณู, 2552)

ในอาณาจักรไทอาหม ถือว่ากษัตริย์หรือที่เรียกว่า เจ้าฟ้า ซึ่งเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจาก แลงดอน และขุนลูขุนโล (ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ไต่บันไดลงมาจากฟ้าเพื่อมาปกครองโลก) ทำหน้าที่ปกครองสูงสุด โดยมีที่ปรึกษาใหญ่ (The Three Dangarias) เป็นผู้ร่วมปกครอง (ซึ่งจะต้องเป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่อพยพร่วมกันมา) ผ่านไปยังขุนนางและข้าราชการในตำแหน่งลำดับชั้นต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงไป (ตำแหน่งเหล่านี้สามารถเป็นคนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้) เช่น ตำแหน่งผู้แก้หลวง ผู้กวานหลวง ผู้กวานผู้กินเมือง หัวเห็ง หัวปาก หัวชาว และหัวสืบ

ที่ดินทั้งหมดในราชอาณาจักรอาหมเป็นของเจ้าฟ้า พระองค์จะมอบให้แก่บรรดาขุนนางตามตำแหน่ง มีระบบการจัดแรงงานโดยใช้ไพร่ (Paiks) ซึ่งเป็นชายอาหมอายุ 15-60 ปี มาขึ้นสังกัดหมวดหมู่ จำนวน 4 คน รวมกันเป็นแขวง (Khing) ผลัดกันมาเข้าเฝ้ารับราชการ และมีการจัดไพร่เข้ากรมกอง

ตามลักษณะของงานซึ่งต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ เรียกว่า เค็ล (khels) ระบบเศรษฐกิจของอาหม มาจากการทำการเกษตร มีระบบชลประทาน ชาวอาหมทำนาในที่ลุ่ม ผลิตข้าวนาดำเป็นอาชีพหลัก โดยใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม รวมถึงการปลูกฝ้าย ทอผ้า และเลี้ยงไหม (ฉัตรทิพย์และเรณู, 2552, สุภาภรณ์และวิมาลา, 2542)

กษัตริย์อาหมองค์แรกคือ เสือคำฟ้า (ค.ศ. 1230-1268) หลังจากอพยพออกมาจากกลุ่มแม่น้ำมา เข้ามาสู่ลุ่มแม่น้ำพรหมบุตร ได้สถาปนาเมืองหลวงแห่งแรกขึ้นที่เจ็รรายดอย² (Charaideo) ในเขตอัสสัม ตอนบน (ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองสิบขาการ์)³ โดยเรียกชื่ออาณาจักรของตนว่า “เมืองนุนสุนคำ” ก่อนที่จะขยายเขตแดนอาณาจักรออกไปครอบคลุมตลอดลุ่มน้ำพรหมบุตรในช่วงศตวรรษที่ 17 และบริเวณเมืองเจ็รรายดอยนั่นเอง ยังถือเป็นสุสานหลวง หรือเป็นสถานที่ฝังศพกษัตริย์หลังสิ้นพระชนม์ด้วย เรียกในภาษาอาหมว่า “มอยด้า”⁴ (Moidam) ในช่วงระยะเวลา 300 ปีหลังของอาณาจักรอาหม เริ่มได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมพื้นเมืองฮินดู อาหมเริ่มละทิ้งภาษาไทและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่นับถือผีบรรพบุรุษ การสวดบูชาด้วยภาษาไท รายนามกษัตริย์ถือครองราชย์สืบต่อกันมา เริ่มเปลี่ยนจากที่ใช้ภาษาไท เช่น เสือคำฟ้า เสือใต้ฟ้า เสือข้ามฟ้า เจ้าฟ้าเสือเผือก เจ้าฟ้าเสือเปี่ยม (ครองราชย์ ค.ศ. 1493) โดยหันมาใช้ทั้งภาษาไทเดิมและภาษาอื่นร่วมกัน เช่น เจ้าฟ้าเสือหม่น หรือดิอิงเกียราชา (ครองราชย์ ค.ศ. 1497) เจ้าเสือหยาดฟ้า หรืออุทัยทิตยสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ. 1670) เจ้าเสือใหญ่ฟ้าจำเมือง หรือลักขมีสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ. 1769) โดยในรัชกาลเสือใหญ่ฟ้าจำเมืองเริ่มมีข้อกังขา เกี่ยวกับการทำพิธีศพของกษัตริย์พระองค์ก่อน (เจ้าเสือแรมฟ้า หรือราเศวตสิงห์) ว่าควรใช้วิธีฝังพระศพในมอยด้าตามประเพณีเดิมหรือเผาตามอย่างประเพณีฮินดู (Barua, 1985, ฉัตรทิพย์และเรณู, 2552, น. 39)

ไทอาหมมีความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณีเดิม มีความคล้ายคลึงและศึกษาเปรียบเทียบได้กับชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่น (เช่น ไทดำ และไทแดงในเวียดนาม หรือกลุ่มจ้วงในจีน) ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากความเชื่อและประเพณีปฏิบัติของชาวอัสสัมที่มีรับอิทธิพลฮินดู ชาวไทอาหมเชื่อในเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษ ในอาหมโบราณจิกกล่าวถึง ฟ่าต้อจั้ง ผู้สร้างสรรพสิ่ง เลงดอน (ฟ้าเหนือหัว) เมืองผี (เมืองฟ้า) และ ด้า (ผี) ในพจนานุกรมภาษาอาหมให้ความหมายว่า “ด้า” หมายถึง ผี คนที่ตายแล้ว (ประเสริฐ, 2534) และมีการประกอบพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษ (เมด้า เมผี) การเรียกขวัญ และการทำนายอนาคตด้วยกระดูกคางและกระดูกขาไก่ (Terwiel, 1980, รมณี, 2544, ฉัตรทิพย์และเรณู, อ้างแล้ว) ไทอาหมเชื่อว่าเมื่อบุคคลได้สิ้นชีวิตแล้ว จะกลายเป็น “ด้า” คอยดูแลคุ้มครองลูกหลานในครัวเรือน หลังจากเวลาผ่านไปช่วงระยะหนึ่ง หน้าที่ของ “ด้า” ก็จะสิ้นสุดลง และจะเปลี่ยนสถานะ กลายเป็น “ผี” อยู่บนฟ้า

² คำว่า เจ็ ในภาษาอาหม หมายถึง เมือง คำ “เจ็รรายดอย” หมายถึง เมืองที่อยู่ติดกับภูเขา

³ เมืองสิบขาการ์ (Sivasagar) หรือ ศิวะขาการ์ ตั้งอยู่ห่างจากเมืองกัวฮาตี (Guwahati) เมืองหลวงของรัฐอัสสัมปัจจุบัน ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 360 กิโลเมตร คำว่า ขาการ์ หรือ สาคร หมายถึง สระน้ำขนาดใหญ่ ชื่อของเมืองจึงมีความหมายอีกประการหนึ่งว่า เมืองที่มีสระน้ำของพระศิวะ

⁴ คำว่า “มอยด้า” (moidam) ที่ใช้เรียกสุสาน ไม่สามารถระบุเสียวรรณยุกต์ได้ชัดเจน เพราะในภาษาอาหม ไม่มีสัญลักษณ์แสดงวรรณยุกต์อย่างเช่นที่พบได้ในภาษาไทยมาตรฐาน ในภาษาไทยคำว่า “มอย” (เสียงวรรณยุกต์โท) หมายถึง จิบ, หลบไปชั่วขณะ และคำว่า “ด้า” (เสียงวรรณยุกต์โท) หมายถึง ผีเรือน, ผีบรรพบุรุษ มอยด้าจึงอาจมีหมายถึง สถานที่พำนักของผีบรรพบุรุษหรือด้า

(ฉัตรทิพย์และเรณู, อ้างแล้ว, รณิ, 2552, สุมิตรและดำรงพล, 2545) โดยที่ ผี ยังคงมีบทบาทในการดูแลชุมชนและสังคมอาหม ดังประเพณี “เมด้า เมผี” (เม ในภาษาอาหมหมายถึง การดูแลรักษา) โดยพิธีกรรมนี้ถือปฏิบัติมา นับแต่ครั้งกษัตริย์อาหมพระองค์แรก เจ้าหลวงเสือก้าฟ้า เจ้าฟ้าเสือหมเมือง (ศตวรรษที่ 15) และสมัยเจ้าฟ้าเสือเปิงเมือง (ศตวรรษที่ 17) ที่จัดพิธี “เมด้า เมผี” หรือ “แอ็ดแซกด้า” (แซก หมายถึง บูชา) หลังจากชนะศึก (Phukan, 1981 อ้างใน สุมิตรและดำรงพล, 2545) ในปัจจุบัน พิธีกรรม “เมด้า-เมผี” ยังคงจัดขึ้นเป็นประจำ ในเดือนมกราคมของทุกปี โดยเฉพาะที่สุสานหลวงของเจ้ารายดอย เมืองสิบชาการ์ เพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษของชาวอาหม

ในพงศาวดารอาหม เรียกสุสานที่ฝังศพกษัตริย์ว่า สวนผี หรือ ดอยผี และบริเวณที่เรียกว่า “เจ้ารายดอย” เมืองหลวงแรกของอาณาจักรอาหม ซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 28 กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกของเมืองสิบชาการ์ปัจจุบัน ยังคงปรากฏเนินดินขนาดใหญ่จำนวนไม่ต่ำกว่า 30 แห่ง เรียงรายติดต่อกัน ซึ่งเชื่อว่าเนินดินแต่ละแห่งคือ ที่ฝังศพของกษัตริย์อาหมหรือบุคคลสำคัญในอดีต เรียกว่า “มอยด้า” จากบันทึกของชิฮาบูตดิน ตาลิช (Shihabuddin Talish) นักประวัติศาสตร์ผู้ติดตามกองทัพโมกุลซึ่งสามารถยึดครองอาณาจักรอาหมได้ชั่วระยะเวลาสั้น ๆ ในปี ค.ศ. 1662 ได้บันทึกไว้ว่า บุคคลอาหมทั่วไปใช้วิธีฝังศพพร้อมกับสิ่งของบางอย่าง โดยหันหัวไปทางทิศตะวันออก และหันปลายเท้าไปทางทิศตะวันตก ส่วนศพกษัตริย์จะฝังพร้อมกับภริยาและผู้รับใช้ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ เช่น ภาชนะทองคำและภาชนะเงิน พรหม เสื้อผ้า อาหาร พร้อมทั้งตะเกียง และน้ำมัน ในเอกสารบางแห่งกล่าวว่า มีการฝังช้างและม้าร่วมด้วย โดยหลุมฝังศพกษัตริย์จะก่อปิดด้วยเนินดิน และมีบุคคลผู้หนึ่งเฝ้าดูแล คอยจุดตะเกียงที่มอยด้าแห่งนั้นด้วย (Sarkar, 1915, Gurdon, 1994, รณิ, 2544, ฉัตรทิพย์ และเรณู, 2522)

ในรัฐอัสสัมทางตอนบน ยังพบ “มอยด้า” หรือเนินดินที่มีขนาดแตกต่างกัน กระจายอยู่อีกหลายแห่ง เช่น ในเมืองสิบชาการ์ ดิบุร์การ์ห์ และโยรหัต มอยด้าถูกพบว่ามีขนาดแตกต่างกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับตำแหน่ง สถานะทางสังคม หรือฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ตาย มีรายงานว่ามีการลักลอบขุดมอยด้าหลายแห่ง โดยพวกโมกุลและอังกฤษ ทั้งยังพบสิ่งของเครื่องใช้แตกต่างกันไป เช่น มอยด้าของสตรีในราชสำนัก ก็พบตลับหมึกทองคำรวมถึงใบพลูที่ยังสดอยู่ (Sarkar, 1915) ในปัจจุบันชาวไทอาหมยังคงสืบทอดการฝังศพผู้ตายไว้บริเวณบ้านหรือบริเวณทุ่งนาของครอบครัว รวมถึงการฝังศพของผู้ที่มีบทบาทสำคัญของชุมชน และยังคงเรียกสถานที่ฝังศพและเนินดินนั้นว่า “มอยด้า”

ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2545 หน่วยงานสำรวจทางโบราณคดีแห่งประเทศอินเดีย Archaeological Survey of India (ASI) ได้สำรวจมอยด้า ขนาดใหญ่บริเวณเจ้ารายดอย เมืองสิบชาการ์ จำนวนสี่แห่ง คือ มอยด้าหมายเลข 1 (เส้นผ่าศูนย์กลาง 265 เมตร) มอยด้าหมายเลข 2 (เส้นผ่าศูนย์กลาง 300 เมตร) มอยด้าหมายเลข 3 (เส้นผ่าศูนย์กลาง 150 เมตร) และมอยด้าหมายเลข 4 (เส้นผ่าศูนย์กลาง 150 เมตร) รวมถึงมอยด้าขนาดย่อมอีกจำนวนหนึ่ง และรายงานว่า ขนาดของเนินดินมอยด้า นั้น มีตั้งแต่เนินดินขนาดย่อม จนถึงขนาดใหญ่ที่มีความสูงถึง 20 เมตร ลักษณะของมอยด้าเมื่อมองจากด้านนอก คือส่วนของห้องฝังศพเป็นเนินดินรูปครึ่งวงกลมโอบล้อมหลุมฝังศพซึ่งก่อด้วยอิฐไว้ด้านใน (ในยุคแรก ๆ จะก่อด้วยดิน ประกอบด้วยเสา และคานไม้) มีกำแพงชั้นฐานรูปทรงแปดเหลี่ยมล้อมรอบเป็นอาณาเขต โดยมีประตูทางเข้าอยู่ทางทิศตะวันตก

ภาพที่ 1 เนินดิน หรือกลุ่มของมอยด้า ที่เจ้รายดอย เมืองสิบซาการ์ รัฐอัสสัม อินเดีย

ที่มา: (สับค้นจาก Google Map เข้าถึง 15 พฤษภาคม 2018)

มอยด้า หมายเลข 2 คือมอยด้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดตรงกลางภาพ

จากรายงานการขุดค้นมอยด้า หมายเลข 2 ซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อสำรวจและตรวจสอบในทางโบราณคดี มานุษยวิทยากายภาพ ร่วมกับการศึกษาพงศาวดารอาหม (อาหมโบราณจี) เอกสารประวัติศาสตร์ รวมถึงงานทางชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) ที่เกี่ยวเนื่องกับกลุ่มชาติพันธุ์อาหม และกลุ่มชาติพันธุ์ไทบางกลุ่ม เพื่อจุดประสงค์ในการศึกษาเปรียบเทียบ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์หลักอยู่สามประการ กล่าวคือ ประการแรก เพื่อตรวจสอบกะโหลกของบุคคลชนชั้นปกครองในราชวงศ์อาหม จากการขุดพบกะโหลกศีรษะจำนวน 5 ชิ้น ในมอยด้า หมายเลข 2 ที่บริเวณเจ้รายดอย ประการที่สอง คือ ใช้แนวทางการศึกษาหรือระเบียบวิธีทางชาติพันธุ์วิทยาเปรียบเทียบ ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีการฝังศพของชาวไทอาหมผ่านเอกสารอาหมโบราณจี ร่วมกับเอกสารของชาติตะวันตก ศึกษาเชิงบรรยายเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการฝังศพของชาวไทอาหม และวัตถุประสงค์ประการสุดท้ายก็คือ พัฒนาการศึกษาวิจัยเชิงโบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ผ่านความร่วมมือกับนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียให้มากขึ้นเพื่อความร่วมมือในอนาคต

มอยด้า (moidam) หมายเลข 2 สุสานฝังศพในวัฒนธรรมไทอาหม

มอยด้า หมายเลข 2 สุสานฝังศพตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทอาหม ตั้งอยู่ในบริเวณเจ้ารายดอย เขตเมืองสีพซาการ์ รัฐอัสสัม ทางภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2545 หน่วยงานสำรวจทางโบราณคดีแห่งประเทศไทย (Archaeological Survey of India หรือ ASI) สาขาเมืองกัวฮาตี (Guwahati Circle) ได้ทำการขุดค้นมอยด้า หมายเลข 2 หน่วยงานสำรวจทางโบราณคดีแห่งประเทศไทย และให้คำอธิบายถึงลักษณะสำคัญที่ค้นพบได้ 3 ประการของมอยด้า หมายเลข 2 ไว้ดังนี้คือ

- มอยด้า หมายเลข 2 มีลักษณะภายนอก เป็นเนินดินครึ่งวงกลมล้อมรอบหลุมฝังศพภายใน
- เนินดินที่ล้อมรอบห้องฝังศพภายใน และโครงสร้างทั้งหมดล้อมรอบด้วยกำแพงสัณฐานแปดเหลี่ยม โครงสร้างของมอยด้า นั้นก่อด้วยดินเผาและประสานด้วยปูน (plastered with lime-surkhi mortar) ปรากฏอยู่ที่ด้านบนของเนินดิน แสดงให้เห็นว่ามีการรบกวนด้วยการลักลอบขุดมาก่อน
- ห้องโถงภายในมอยด้า หมายเลข 2 พบว่ามีโครงกระดูกของบุคคล 5 คน อยู่รวมกันในส่วนนี้นอกจากนี้ ยังพบชิ้นส่วนของเครื่องประดับที่ทำด้วยงาช้าง และชิ้นส่วนของวัตถุที่ทำจากไม้ ซึ่งชิ้นหนึ่งมีรูปร่างคล้ายพานของอาหม (sorai) ที่ออกแบบให้มีรูปทรงคล้ายเสาหลัก (stambha) แผ่นงาช้างแสดงรูปมังกรสัตว์ในตำนานของอาหม ลวดลายสลักประณีตเป็นรูปช้าง นกยูง และดอกไม้ พบวัตถุหลายชิ้นทำมาจากทองแดงติดไว้กับไม้ ตะขอเหล็ก หมุดเหล็ก วัตถุประดับทำด้วยงาช้างขนาดเล็ก กระดุมงาช้าง ทรงกลม หอยเบี้ย จี๋ทองคำ และลูกปัดใหญ่ทำจากตะกั่ว (Archaeological Survey of India Guwahati Circle -ASI, 2014)

ภาพที่ 2 การขุดค้นมอยด้าหมายเลข 2
ที่มา: ASI Guwahati, 2014

ข้อมูลวัตถุดิบ และระเบียบวิธี

การวิจัยนี้ สํารวจรายละเอียดของซากโครงกระดูกจากมอญดํา ที่รายงานโดยคณะสํารวจหน่วยงาน สํารวจทางโบราณคดีแห่งประเทศอินเดีย Archaeological Survey of India (ASI)⁵ โดยเก็บข้อมูลรายละเอียดเพื่อนํามาสังเกตและศึกษาข้อมูลทางสัณฐานวิทยา โดยเน้นหนักไปที่ข้อมูลที่ได้จากกระดูกส่วนกะโหลกศีรษะ (cranial) จำนวน 5 ชิ้น จากหลักฐานทางโบราณคดีระบุว่า ประกอบด้วยกะโหลกศีรษะของเพศหญิงจำนวน 4 ชิ้น กะโหลกเพศชาย 1 ชิ้น และชิ้นส่วนกระดูกยาว (post-cranial) อีกจำนวนหนึ่ง รวมกับการศึกษาเชิงบรรยายแนวทางวิธีการฝังศพของชาวไทอาหม เทียบกับลักษณะการฝังศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทบางกลุ่ม โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ (อาหมโบราณจิ) งานชาติพันธุ์วรรณา งานวิจัยและจากงานสํารวจภาคสนามของผู้วิจัย

การประเมินทางสัณฐานวิทยาของกระดูกกะโหลกและกระดูกยาว ใช้หลักวิธีการตามมาตรฐานของ Buikstra-Ubelakar (1994) ส่วนวิธี craniometric และ osteometric ที่ใช้ในรายงานฉบับนี้ ใช้วิธีตามแบบของ Martin and Saller (1957) สมการประมาณความสูงใช้วิธีการตามแบบของ Mahakkanukrauh et al. (2011)

งานศึกษาชิ้นนี้ ได้ทำความเข้าใจกับลักษณะพิเศษ หรือข้อสังเกตพิเศษ ซึ่งแตกต่างไปจากลักษณะโดยปกติทั่วไป (non-metric) ที่พบบนกะโหลกศีรษะ โดยใช้การสังเกตลักษณะของเผ่าพันธุ์หรือวงศ์ตระกูล (the ancestry) ของกะโหลกศีรษะทั้ง 5 ชิ้น ซึ่งเป็นตัวอย่างวัตถุดิบ สัณฐานวิทยาของกะโหลกศีรษะที่ค้นพบ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานตามที่ได้อธิบายไว้โดย Bass (2005) และ Byers (2007) นอกเหนือจากนี้ ยังมีการพิจารณารายละเอียดของกระดูก (หรือชิ้นส่วนต่าง ๆ) ประกอบในการศึกษาวิจัยด้วย

I. การศึกษาซากโครงกระดูกจากมอญดํา

กระดูก	จำนวนตัวอย่าง
กะโหลก (Skull or neurocranial cap)	5
กระดูกส่วนหลังกะโหลก (Post cranial bone)	23

⁵ Archaeological Survey of India Guwahati Circle 2014. Moidams at Charaideo, Sivasagar, Assam, Ambari, Assam, [Web]. Accessed 29th August 2018.

ภาพที่ 3 กะโหลกศีรษะ ที่ขุดค้นพบจากม่วยด้าหมายเลข 2
ที่มา: ASI Guwahati, 2014

ภาพที่ 4 กระดูกส่วนหลังกะโหลก (Post cranial bone) หรือกระดูกขนาดยาว (long bones)
จากม่วยด้า หมายเลข 2
ที่มา: ASI Guwahati, 2014

โดยวิเคราะห์ด้วยกระบวนการหลากหลายวิธี ทั้งการสังเกตทางสัณฐานวิทยา (morpho-metric observations) การสังเกตรอยโรคและความผิดปกติทางพยาธิวิทยา (observations on pathological lesions and anomalies) การประมาณอายุ ณ ขณะที่เสียชีวิต และการกำหนดเพศสภาพ (estimation of age at death and sex determination) พร้อมด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงตีความ (interpretive analysis)

ขั้นตอนและวิธีการทำความสะอาดตัวอย่างวัตถุวิจัย เช่น กระดูก ฟัน รวมถึงระเบียบวิธีที่ใช้เพื่อการระบุตัวตน และแจกแจงรายละเอียดของเจ้าของโครงกระดูก งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การเรียงลำดับของกระดูกขนาดยาว อ้างอิงบนพื้นฐานคำแนะนำของ Bass, 1981

งานวิจัยของ Brothwell (1981), Stewart (1979) และ Buikstra-Ubelaker (1994) ในฐานะเกณฑ์มาตรฐาน ที่ใช้ในการอธิบายลักษณะของกะโหลกศีรษะ เพื่อระบุเพศสภาพของเจ้าของกะโหลก คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่นำมาพิจารณา เพื่อช่วยในการกำหนดเพศของตัวอย่างวัตถุวิจัย ซึ่งได้แก่ สันบนกระดูกท้ายทอย (nuchal crest) กระดูกกกหู (mastoid process) ปลายด้านข้างของขอบเหนือเบ้าตา (supraorbital margin) โหนกหน้าผากระหว่างคิ้วทั้งสองข้างที่ยื่นเด่นออกมา (prominence of glabella) ส่วนด้านหน้าของขากรรไกรล่างหรือส่วนที่เรียกว่าคาง (mental eminence) รอยบุ่มระหว่างมุมกราม มุมกระดูกขากรรไกรล่าง หรือ จุดโกเนียล (gonial angle of mandible) ความลาดเอียงของหน้าผาก (slope of forehead) ความเด่นชัดของเส้นขมับ (prominence of temporal line) และลักษณะของความแข็งแรง (robustness) เป็นต้น ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการพิจารณาตัวอย่างวัตถุวิจัยเหล่านี้ ได้นำมาตั้งข้อสังเกต เพื่อให้ได้ผลลัพธ์และคำตอบสำหรับงานการศึกษาครั้งนี้

วิธีการอธิบาย หรือวิเคราะห์กระดูกขนาดยาว ขึ้นอยู่กับลักษณะทางสัณฐานวิทยาโดยทั่วไป รวมถึงลักษณะความแข็งแรง (robustness) ในบริเวณข้อต่อของกล้ามเนื้อ ระหว่างส่วนที่ยังไม่โตเต็มที่ (immature) และส่วนที่โตเต็มที่แล้ว (mature)

สำหรับการประมาณอายุของโครงกระดูก ขณะที่เสียชีวิต สามารถพิจารณาได้จาก กระดูกขากรรไกรที่มีฟันติดอยู่ ในสภาพที่ไม่ถูกรบกวนทำให้เกิดความเสียหายหรือถูกเคลื่อนย้าย (in situ)⁶ การวิเคราะห์จากการเชื่อมต่อกันของกระดูก ซึ่งสามารถบ่งบอกช่วงอายุในขณะเสียชีวิตของผู้ตายได้

การประมาณอายุของชิ้นส่วนกะโหลก ซึ่งอธิบายไว้ในงานของ Brothwell (1981), Stewart (1979) และ Buikstra-Ubelaker (1994) ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน และอ้างอิงในการวิเคราะห์วิจัย

กรณีของชิ้นกระดูกส่วนใบหน้า (facial bones) ซึ่งไม่ได้ประกบติดอยู่กับส่วนกะโหลกศีรษะ (vault) การประมาณ การหาอายุ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาและประเมิน โดยดูที่สภาพการปิดหรือการเชื่อมต่อของรอยต่อที่ปรากฏบนกะโหลกศีรษะเป็นหลัก ให้สังเกตและทำความเข้าใจก่อนว่า การพิจารณาลงความเห็นในเรื่องระดับของการปิดหรือการเชื่อมต่อของกะโหลกศีรษะนั้น มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลาย ๆ อย่าง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณา

⁶ *in situ* เป็นคำศัพท์ที่มีที่มาจากภาษาลาติน หมายถึง อยู่ในที่เดิม หรืออยู่ในสถานที่เดิม หมายถึงการไม่ถูกรบกวน หรือถูกเคลื่อนย้าย ในทางโบราณคดี คำนี้ใช้อธิบายวัตถุโบราณที่ค้นพบว่ายังอยู่ในที่เดิมขณะทำการขุดค้น ในทางการแพทย์ เป็นคำที่ใช้อธิบาย ตัวอย่างเช่น เซลล์มะเร็งที่ยังอยู่ในที่เดิมของมัน มีลักษณะเหมือนเมื่อตอนเริ่มแรก คือ ยังไม่ลุกลามออกไปยังอวัยวะส่วนอื่น (*in situ*)

การสังเกตลักษณะของกะโหลกศีรษะ สามารถสังเกตและเก็บข้อมูลรายละเอียดเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา จากลักษณะหลาย ๆ ประการ เช่น ลักษณะการปิดของรอยต่อบนศีรษะที่ปรากฏอยู่บนกะโหลก ลักษณะทางสัณฐานวิทยาทั่วไปของกะโหลกศีรษะ (เช่น หนา บาง หนัก เบา เป็นต้น) ความแข็งแรงของกะโหลกศีรษะ การเชื่อมติดกันระหว่างส่วน basi-occipital และ basi-sphenoid การขยายของส่วน sphenoidal sinus เข้าไปสู่ส่วนกระดูกท้ายทอย

กรณีของการวิเคราะห์ชิ้นส่วนของฟัน ในสภาพเดิมหรือสภาพที่ไม่ถูกรบกวนทำให้เกิดความเสียหายหรือถูกเคลื่อนย้าย (in situ) ทำได้โดยการสังเกตลักษณะต่าง ๆ ของฟัน เช่น การพัฒนาของตัวฟันและรากฟัน (development of crown/root) การงอกหรือการขึ้นของฟัน (eruption status) รูปแบบการสึกกร่อนของฟันผิวเคลือบฟัน และการหลุดหรือสูญเสียฟัน ก่อนที่จะเสียชีวิต (antemortem tooth loss)

การพิจารณาระบุนายุของฟันแท้ ทำได้โดยการพิจารณาจากระดับขั้นของการสึกกร่อนของฟัน มีรายละเอียดระบุไว้ในงานวิจัยของ Buikstra และ Ubelakar (1994) ส่วนหลักการวิเคราะห์บุนายุของฟันน้ำนม สามารถดูรายละเอียดได้จาก ระบบการระบุอายุของฟันน้ำนม ในงานวิจัยของ Mushrif-Walimbe (2006) การประเมินเพื่อเก็บข้อมูลและรายละเอียดของกะโหลกและกระดูกส่วนหลังกะโหลก โดยวิธีการทางสัณฐานวิทยา อาศัยหลักการตามมาตรฐาน ของ Buikstra-Ubelakar (1994)

การสังเกตการณ์ทางสัณฐานวิทยา จากกระดูกยาว (post-cranial or long bone) โดยส่วนใหญ่จะพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

ก. ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อบริเวณข้อต่อ (robusticity expression)

ข. การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหรือทิศทางส่วนกลางกระดูกขนาดยาว นอกจากนี้ ความหลากหลายของรูปแบบทางสัณฐานวิทยาอื่น ๆ ก็ได้ถูกบันทึกไว้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ร่องรอยของการนั่งยอง ๆ⁷ ที่ปรากฏให้เห็นในกระดูกหน้าแข้งส่วนล่างและกระดูกเท้า

วิธีการวัดกะโหลกศีรษะ (craniometric) และกระดูก (osteometric) ที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ใช้แนวทางตามแบบวิธีของ Martin and Saller (1957) เนื่องจากลักษณะตามธรรมชาติของกระดูกกะโหลกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยและแยกส่วนกัน การวัดขนาดของกระดูกในส่วนเหล่านี้จึงไม่สามารถทำได้สะดวก และไม่สามารถทำได้ในปริมาณที่มากนัก การวัดขนาดของกระดูกทั้งหมดให้หน่วยในการวัดเป็น มิลลิเมตร (ยกเว้นที่ระบุไว้เป็นหน่วยวัดอื่น) กรณีที่การอ่านค่าเป็นค่าประมาณ ค่าที่ได้จากการวัดขนาดจะถูกบันทึกไว้ในวงเล็บ การวัดขนาดหรือดัชนีบางรายการถูกจัดประเภทตามแหล่งข้อมูลต้นฉบับที่ยกมา การวัดขนาดกระดูกขนาดยาว จะวัดขนาดทั้งด้านหน้า ด้านหลัง ด้านข้าง ตรงกลาง และเส้นรอบวง เมื่อใดก็ตามที่มีการวัดขนาดความยาวของกระดูก จะมีการคำนวณหาค่าของความสูงด้วย

⁷ การนั่งยอง ๆ (Squatting position) เป็นท่าทางที่ใช้งานได้หลากหลาย โดยน้ำหนักของร่างกายจะถูกทิ้งให้ลงอยู่ที่เท้า ลักษณะของเข่าและสะโพกจะงอ ท่านี้เกี่ยวข้องกับการรับน้ำหนักของร่างกายและกระดูกส่วนต่าง ๆ ซึ่งน้ำหนักที่กดทับลงมาจากท่านี้ จะปรากฏให้เห็นร่องรอยว่าเป็นลักษณะของการนั่งแบบยอง ๆ (Squatting fecet) ที่ตรงส่วนปลายของกระดูกหน้าแข้ง และกระดูกเท้า (Boonthai, 2018)

สำหรับขั้นตอนและวิธีการประมาณความสูงนั้น (stature estimation) จะใช้ระเบียบวิธีมาตรฐานของ Martin and Saller (1957) ในการวัดขนาดความยาวของกระดูกที่ค้นพบ การวัดขนาดทั้งหมดจะเริ่มที่จุดใกล้ 0.1 ซม. ที่สุด การประมาณความสูงแบบนี้ คือการทำตามวิธีการของ Trotter (1970) ซึ่งเป็นสมการที่ใช้เฉพาะกับประชากรเชื้อสายชาวเอเชียใต้ (หรือชาวอินเดีย) และประชากรผิวขาว

เนื่องจากการระบุเพศไม่สามารถพิจารณาและระบุได้จากการวิเคราะห์กระดูกยาว ด้วยเหตุนี้ การคำนวณกระดูกยาวจึงทำได้โดยใช้สูตร (หลายสูตร) สำหรับใช้กับทั้งสองเพศ

สูตรสมการที่แตกต่างกันสองสูตร เสนอโดย Mahakkanukrauh et al. (2011) เพื่อใช้สำหรับการประมาณความสูงของบุคคลชายและหญิง

มีงานวิจัยไม่มากนักที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้าง รูปร่าง และความสูง ของประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สูตรการประมาณความสูงสำหรับคนไทยยุคใหม่ที่เสนอโดย Mahakkanukrauh et al. (2011) นอกจากจะมีการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวัดขนาดกระดูกส่วนอื่น ๆ แต่โดยหลัก ๆ ส่วนใหญ่ของงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ จะใช้กระดูกที่มีความยาวสูงสุดของกระดูกต้นแขน (humerus) กระดูกปลายแขนท่อนนอก (radius) กระดูกปลายแขนท่อนใน (ulna) กระดูกต้นขา (femur) กระดูกน่อง (fibula) และกระดูกแข้ง (tibia) มาเป็นตัวอย่างวัตถุวิจัยในการวัดขนาดกระดูก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับใช้ในการวิเคราะห์วิจัย

สุดท้าย เป็นการสังเกตและบันทึกทั่วไปเกี่ยวกับฟัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพฟัน การกำเนิดและการก่อตัวของครอบฟัน (dental crown) และรากฟัน สภาพการการงอกหรือการขึ้นของฟัน จำนวนรากฟัน และความผิดปกติทางสัณฐานวิทยาอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ข้างต้น อย่างเช่น รากฟันส่วนเกิน (extra root) ฟันเขี้ยว (cuspid) หรือรูปแบบลักษณะของเคลือบฟัน ฯลฯ (Boonthai, 2004) โดยการสังเกตเฉพาะในเรื่องของสัณฐานวิทยาทางทันตกรรมเหล่านี้ จะดำเนินการโดยอาศัยแผ่นปูนพลาสเตอร์อ้างอิง (reference plaster plaques) ที่จัดทำโดย ASU Dental Anthropology System (Turner II. et al., 1991)

II. การประเมินกะโหลกและโครงกระดูกเพื่อสืบค้นเผ่าพันธุ์บรรพบุรุษ (Ancestry Cranium Estimation) จากมอยด้า หมายเลข 2 และการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของ Bass, 2005 และ Byers, 2007

การประเมินกะโหลกในงานวิจัยชิ้นนี้ ใช้วัตถุวิจัยเป็นกะโหลกศีรษะจำนวน 5 กะโหลก ซึ่งขุดค้นพบมาจากมอยด้า หมายเลข 2 โดยที่กะโหลกจำนวน 4 ชิ้น เป็นกะโหลกของเพศหญิง และกะโหลกที่เหลืออีก 1 ชิ้น เป็นของเพศชาย

การประเมินอายุของกะโหลกศีรษะเพศชาย ระบุว่า ณ เวลาที่เสียชีวิต เจ้าของกะโหลกชิ้นนี้มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 40 ปี ถึง 49 ปี ส่วนกะโหลกศีรษะของเพศหญิงอีก 4 ชิ้น พบว่า 2 ชิ้นแรก เจ้าของกะโหลกอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20 ปี ถึง 29 ปี และอีก 2 ชิ้นที่เหลือ เจ้าของมีอายุอยู่ระหว่างช่วง 30 ปี ถึง 39 ปี

การขุดค้นครั้งนี้ นอกจากจะพบซากโครงกระดูกเป็นกะโหลกศีรษะของมนุษย์จำนวน 5 ชิ้นแล้ว ยังพบกระดูกส่วนอื่น ๆ กล่าวคือ ขากรรไกรล่าง 3 ชิ้น กระดูกแขนท่อนล่าง 2 ชิ้น กระดูกแข้ง 2 ชิ้น

กระดูกสะบัก 2 ชิ้น กระดูกซี่โครง 6 ชิ้น และกระดูกหลังกะโหลกอีก 46 ชิ้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วมนุษย์มีกระดูกส่วนประกอบโครงสร้างของร่างกายแต่ละคนจำนวน 206 ชิ้น ฉะนั้นโครงกระดูกมนุษย์จำนวน 5 คน ที่ฝังรวมกันในมอัยด้าซึ่งได้มีการขุดค้นพบ ควรจะมีจำนวนกระดูกอยู่ 1,030 ชิ้น แต่ในการขุดค้นครั้งนี้ กลับพบชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์เพียง 66 ชิ้นเท่านั้น เหตุผลประกอบการพิจารณาประเด็นนี้อ้างอิงจากการศึกษาด้วยวิธีพิจารณาจำนวนชิ้นส่วนของบุคคล (MNI)⁸ (Assam Tribune, 2010)

กะโหลกศีรษะของมนุษย์ทั้ง 5 ชิ้นนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญในงานวิจัยครั้งนี้ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดของลักษณะทางสัณฐานต่าง ๆ ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างในแต่ละด้าน กับกลุ่มคนที่ใช้ภาษาพูดในกลุ่มภาษาอินโด-อารยันเป็นภาษาแม่ เช่น ภาษาฮินดีสันสกฤตที่ใช้พูดในดินแดนแถบตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท ที่อพยพเข้ามาภายหลังและอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน

เมื่อทำการพิจารณาเพื่อสืบค้นหารายละเอียดและที่มาของเผ่าพันธุ์บรรพบุรุษของกะโหลกทั้ง 5 ชิ้นนี้ พบข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะสัณฐานรูปทรงจมูก ซึ่งตรงกับลักษณะของคนเอเชีย (เผ่าพันธุ์มองโกลอยด์) กล่าวคือ มีฐานจมูกต่ำ ตั้งจมูกต่ำ สันจมูกมีขนาดเล็ก แบน และคม บริเวณขอบด้านล่างมีความกว้างขนาดปานกลาง ลักษณะโครงหน้าของคนเอเชียเป็นโครงหน้าขนาดกลาง รูปทรงใบหน้ากว้าง กระบอกตาหรือเบ้าตาลดมน เส้นขอบตาล่างยื่นออกมาเล็กน้อย กะโหลกศีรษะของคนเอเชียในส่วนที่เป็นสันคิ้วจะมีขนาดเล็ก (กล้ามเนื้อบริเวณใต้ตามีขนาดเล็กทำให้ไม่มีถุงใต้ตา) รอยต่อบนกะโหลกศีรษะมีหยักและมีความซับซ้อน จุดเชื่อมรอยประสานกะโหลกส่วนหลังมีลักษณะตรง มุมด้านหน้าของกะโหลกศีรษะซึ่งเกิดจากการบรรจบของรอยประสานหว่างขม่อมมีลักษณะตรง ขากรรไกรและฟันมีขนาดใหญ่ มีรูปทรงเพดานปากเป็นรูปไข่หรือวงรี และฟันหน้าขึ้นมีลักษณะคล้ายเสียม

หลังจากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับร่างกายส่วนศีรษะของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาในกลุ่มภาษาอินโด-อารยัน ซึ่งมีลักษณะสัณฐานของศีรษะที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ ส่วนของกะโหลกศีรษะมีสันคิ้วที่หนา รอยกล้ามเนื้อขรุขระ รอยต่อของกะโหลกศีรษะไม่ซับซ้อน และจุดเชื่อมรอยประสานกะโหลกส่วนหลังมีลักษณะตรง ส่วนของกระดูกขากรรไกรและฟันมีขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นฟันจอบหรือฟันตัด ด้านบน ลักษณะคล้ายไม้พาย รูปร่างของเพดานปากเป็นแบบพาราโบลา คือมีลักษณะเป็นโค้งวงกลม

ส่วนลักษณะใบหน้าของมนุษย์เผ่าพันธุ์ผิวขาว หรือพวกคอเคซอยด์/คอเคเซียน (Caucasoid/Caucasian) นั้น จะมีลักษณะโครงหน้าที่ตรง รูปทรงใบหน้าแคบ เบ้าตาเป็นเชิงมุม และขอบตาล่างลดลง จมูกโด่งและเรียวแคบ ตั้งจมูกสูงเป็นสันชัดเจน จมูกส่วนล่างแหลม และฐานจมูกแคบ

ในขณะที่กะโหลกศีรษะทั้ง 5 ชิ้นของคนไทอาหม จากมอัยด้า หมายเลข 2 แสดงลักษณะของชาวเอเชีย เผ่าพันธุ์มนุษย์มองโกลอยด์ (Mongoloid/Mongolian) และยังไม่ปรากฏคุณลักษณะของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ร่วมกับกลุ่มคนอินเดียพื้นถิ่น ที่ใช้ภาษาพูดกลุ่มภาษาอินโด-อารยัน

⁸ Minimum Number of Individuals (MNI) หรือ การศึกษาจำนวนชิ้นส่วนของบุคคล หมายถึง จำนวนกระดูก (ของ คนหรือสัตว์) จำนวนน้อยที่สุด ที่จะมีความเป็นไปได้ในการประกอบเข้าเป็นชุดโครงกระดูก เป็นวิธีการที่ใช้ในการ กำหนดหรือพิจารณาจำนวนชิ้นส่วนของคนหรือสัตว์จากจำนวนกระดูกที่ได้ค้นพบ

ประเด็นในเรื่องของอายุ ณ เวลาที่เสียชีวิตของเจ้าของกะโหลกทั้ง 5 ชิ้นนั้น เมื่อพิจารณาจากระยะเวลาของวงจรชีวิตโดยปกติตามธรรมชาติของมนุษย์แล้ว จะเห็นว่าช่วงอายุ 20-29 และ 30-39 ยังอยู่ในช่วงวัยที่กำลังแข็งแรง เป็นช่วงที่มีพลังกำลังของวัยหนุ่มสาว ถือเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นเกินไปสำหรับวงจรชีวิตมนุษย์ ไม่ใช่ช่วงเวลาปกติที่มนุษย์จะต้องตายตามธรรมชาติ ประเด็นนี้นำไปสู่การพิจารณาหาเหตุผลว่า เหตุใดเจ้าของกะโหลกศีรษะเพศหญิงทั้งสี่ชิ้นถึงเสียชีวิตในช่วงอายุเดียวกัน และถูกนำมาเก็บรักษาไว้ในสถานที่เดียวกันกับกะโหลกศีรษะเพศชายอีก 1 กะโหลก ที่หลุมฝังศพหรือมอียด้าซึ่งสร้างไว้เฉพาะสำหรับบรรพบุรุษเพศกษัตริย์หรือชนชั้นปกครองคนสำคัญสมัยราชวงศ์อาหมตามประเพณีปฏิบัติของชาวไทอาหม อย่างไรก็ตาม จากข้อสังเกตข้างต้นสันนิษฐานได้ว่า ธรรมเนียมปฏิบัตินี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการตายที่ผิดธรรมชาติของเจ้าของกะโหลกศีรษะเพศหญิงทั้ง 4 ชิ้นนั้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น อุบัติเหตุ โรคระบาด หรือจะด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากประเพณีการฝังมนุษย์ที่มีชีวิตพร้อมกับกษัตริย์ที่สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ในสมัยอาณาจักรภายใต้การปกครองของราชวงศ์อาหมก็อาจเป็นไปได้ด้วยเช่นกัน

ข้อมูลการขุดค้นทางโบราณคดีครั้งนี้ นำไปสู่การวิเคราะห์ในประเด็นคำถามสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและความเชื่อเรื่องการฝังศพกษัตริย์ไทอาหม เช่น การฝังศพกษัตริย์ตามประเพณีอาหมเป็นวิธีการฝังแบบปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ มีการฝังมนุษย์คนอื่นพร้อมกับผู้ตายหรือไม่ และการศึกษาเกี่ยวกับการฝังศพกษัตริย์ตามประเพณีอาหมพบว่ามีส่วนคล้ายกับชาวไทกลุ่มอื่นบ้างหรือไม่ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักฐานประกอบจากเอกสารพื้นเมืองของไทอาหม (อาหมโบราณจิ) บันทึกร่วมสมัยของนักเดินทางต่างชาติ และงานชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทร่วมกับงานวิจัยและการสำรวจของผู้วิจัย

การฝังศพแบบปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ?

จากรายงานของหน่วยงานสำรวจทางโบราณคดีแห่งประเทศไทย สาขาภูเขาหยาติ (ASI Guwahati circle report) และการวิเคราะห์ทางมานุษยวิทยาโดย Mushrif (อ้างใน The Assam Tribune, 2010) พบว่ากระดูกส่วนใหญ่ที่ขุดค้นพบจากมอียด้า จะเป็นส่วนของกะโหลกศีรษะ (ภาพที่ 3) และกระดูกส่วนหลังกะโหลกหรือกระดูกยาว (ภาพที่ 4) แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงกระดูกชนิดอื่น ๆ เช่น กระดูกข้อมือ (carpal bone) กระดูกฝ่ามือ (metacarpal bone) หรือกระดูกส่วนขา เช่น กระดูกข้อเท้า (tarsal bone) และกระดูกฝ่าเท้า (metatarsal bone) เป็นต้น ตามรายละเอียดและความคิดเห็นของนักวิจัยต่อชิ้นส่วนกระดูกที่ขุดค้นพบเหล่านี้ ได้นำไปสู่การตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับวิธีการฝังศพตามประเพณีของไทอาหมว่า เป็นการฝังศพด้วยวิธีการที่เรียกว่า การฝังศพแบบทุติยภูมิ หรือการฝังครั้งที่สอง

เมื่อเปรียบเทียบกับบริบททางโบราณคดีในประเทศไทย การฝังศพแบบทุติยภูมิจะใช้เวลามากพอสมควร สำหรับขั้นตอนของการปล่อยให้เนื้อเยื่ออ่อนย่อยสลาย ซึ่งหลังจากนั้น บรรดาญาติของเจ้าของร่างจะเก็บกระดูกส่วนที่เหลือทั้งหมด และนำไปประกอบพิธีตามประเพณีความเชื่อ (Boonthai, 2004) เมื่อเสร็จสิ้นพิธี กระดูกของศพที่ผ่านการประกอบพิธีแล้ว จะถูกนำไปบรรจุไว้ในภาชนะดินเผาเพื่อนำกลับไปฝังอีกครั้ง (ซึ่งเป็นการฝังครั้งที่ 2) การฝังศพแบบทุติยภูมินี้ พบได้ทั่วไปในเขตประเทศไทย โดยเฉพาะในยุคสำริดและยุคเหล็ก มีการเก็บซากโครงกระดูกขนาดใหญ่ เช่น กะโหลกศีรษะและกระดูก

ขนาดยาว กระดุกขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มักสูญหายไปในช่วงขั้นตอนการเก็บรวบรวม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว กระโหลกศีรษะและกระดูกขนาดยาวมักจะถูกพบได้จากการฝังศพแบบหุติยภูมิ (รูปที่ 4)

ธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมเรื่องการฝังศพคนตายตามประเพณีของชาวไทอาหม ทั้งในกลุ่มชนชั้น กษัตริย์และคนสามัญ จะหันศีรษะของร่างไปทางทิศตะวันออก หากเป็นพระศพกษัตริย์ก็จะฝังในม่อยด้า ขนาดใหญ่ โดยจะมีการบรรจุสิ่งของลงไปในหลุมฝังศพด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ อาวุธ และอาหาร (Clayton, 1848, p.473, Sarkar, 1915, p.193) ในการประกอบพระราชพิธีฝังพระศพกษัตริย์นั้น จะมีขึ้นหลังพิธีราชาภิเษกษัตริย์พระองค์ใหม่ ซึ่งจะทิ้งระยะเวลาให้ห่างออกไปหลายเดือน หลังการสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์พระองค์ก่อน เช่น ในรัชสมัยเจ้าเสือดำลา หรือชัยวัชสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ.1648-1663) มีการจัดพิธีราชาภิเษกหลังจากการสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์พระองค์ก่อนถึง 5 เดือน ภายหลังจากที่หลุมฝังพระศพถูกสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

พระราชพิธีฝังพระศพจะเริ่มจากการอัญเชิญพระศพเข้าสู่ขบวนแห่อย่างสมพระเกียรติ ในการประกอบพิธีศพตามประเพณีและความเชื่อในสังคมอาหมจะไม่มีการนำโลงพระศพออกทางประตูเมืองซึ่งเป็นประตูที่ใช้กันโดยปกติทั่วไปในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างช่องประตูใหม่เพื่อใช้ในพิธีการนี้โดยเฉพาะ

โลงพระศพที่บรรจุร่างของกษัตริย์อยู่ใน จะถูกนำออกจากเมืองหลวงไปฝังยังสุสานหลวง ที่เมืองเจ้รายดอย ระหว่างทางที่ขบวนพระศพเคลื่อนผ่าน จะมีประชาชนเฝ้าแสดงความเคารพจนกว่า ขบวนจะเคลื่อนผ่านไปจนสุดทาง เมื่อโลงพระศพถูกเคลื่อนไปถึงสุสานหลวงแล้ว ก็จะถูกนำไปบรรจุไว้ในห้องใต้ดินที่ได้รับการตกแต่งเป็นพิเศษ ก่อนที่ห้องบรรจุโลงพระศพนั้นจะถูกปิดอย่างถาวรด้วยไม้และอิฐจากทางด้านบน หลังจากนั้นทั้งห้องจะถูกปกคลุมด้วยดินเพื่อป้องกันหีบพระศพที่อยู่ภายในห้อง ในกรณีที่มีการสร้างที่ฝังพระศพใช้เวลาานล่าช้าเกินไป พระศพจะถูกเก็บไว้ก่อนในพื้นที่พิเศษบริเวณเมืองเจ้รายดอย (Gogoi, 1996, p. 25)

จากบันทึกของนักประวัติศาสตร์ ชีหาบูตดิน ตาลิช ที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรอาหม ได้ระบุไว้ว่าราชสรีระของกษัตริย์จะได้รับการจัดเก็บไว้ชั่วคราว ณ สถานที่แห่งหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไป กระดูกส่วนที่เหลือทั้งหมด จะได้รับการย้ายไปเก็บไว้เป็นการถาวรที่ม่อยด้า ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อกษัตริย์แต่ละพระองค์โดยเฉพาะ จากหลักฐานบันทึกดังกล่าวทำให้เข้าใจได้ว่าการฝังศพแบบหุติยภูมิ หรือ การฝังชำเป็นครั้งที่สองในประเพณีการฝังศพของชาวอาหมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การฝังศพครั้งที่สองอาจเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อ ซึ่งได้รับอิทธิพลของการฝังศพตามอย่างประเพณีของชาวฮินดูในสมัยหลัง เช่น ในรัชสมัยของเจ้าเสือใหญ่ฟ้างำเมือง (ลักขมมีสิงห์) (ครองราชย์ ค.ศ. 1769-1780) ที่เริ่มมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการจัดพิธีพระศพกษัตริย์ว่าควรจะเป็นการฝังหรือการเผา และแม้ว่าจะได้ทำพิธีเผาแบบฮินดูแล้วก็ตาม แต่ภายหลังก็ได้มีการนำเอาชิ้นส่วนกระดูกที่เหลือมาฝังไว้ที่ “ดอยผี” ตามประเพณีดั้งเดิมด้วยเช่นกัน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและเรณู วิชาศิลป์, 2552, น. 39)

กรณีของม่อยด้าหมายเลข 2 ที่ขุดพบกะโหลกศีรษะของเพศชาย 1 ชิ้น พร้อมกับกะโหลกศีรษะของเพศหญิงอีก 4 ชิ้น การพบกระดูกส่วนกะโหลกและกระดูกยาวในม่อยด้าจำนวนมาก (จำนวน

5 คน) ประกอบกับการพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับพิธีการจัดการพระศพกษัตริย์อาหมที่ว่าด้วยการรับเอาประเพณีจัดการศพจากนอวัฒนธรรมไทเข้านั้น ทำให้สันนิษฐานจากความเป็นไปได้ว่าการฝังศพแบบทวยภูมิที่พบข้อมูลจากการบันทึกนั้น อาจเป็นผลมาจากการทำพิธีเผาศพตามประเพณีที่รับเข้ามาใหม่ แล้วหลังจากนั้นได้มีการนำเอากระดูกส่วนที่เหลือไปทำพิธีฝังอีกครั้งตามแบบประเพณีดั้งเดิม ซึ่งถือเป็นการผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมและประเพณีจากนอวัฒนธรรมไทที่รับเข้ามาใหม่

ประเพณีการฝังผู้ใกล้ชิดพร้อมกับศพกษัตริย์ในวัฒนธรรมไทอาหม

หลังจากทำการพิจารณาและตรวจสอบกะโหลกศีรษะเพศชายที่ขุดพบร่วมกับกะโหลกศีรษะเพศหญิง และจากการประเมินอายุในขณะที่เสียชีวิต พบว่าเจ้าของกะโหลกเพศชายมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 40-49 ปี ส่วนกะโหลกศีรษะเพศหญิงอีก 4 ชิ้น ที่พบในหลุมฝังศพเดียวกันนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มช่วงอายุ กล่าวคือ กะโหลก 2 ชิ้นแรก เจ้าของมีอายุระหว่าง 20-29 ปี อีก 2 ชิ้นที่เหลือ อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับอายุขัยของมนุษย์โดยทั่วไป จะเห็นได้ว่าช่วงอายุ 20-29 ปี และ 30-39 ปี เป็นช่วงอายุขัยของวัยหนุ่มสาว ช่วงต้น ๆ ของชีวิต หากไม่มีโรคประจำตัวที่รุนแรง อุบัติเหตุ ได้รับเชื้อโรค หรือเกิดโรคระบาด ฯลฯ การเสียชีวิตในช่วงอายุนี้นับว่าผิดปกติไม่ใช่ว่าการเสียชีวิตตามธรรมชาติ ข้อสังเกตนี้นำไปสู่ข้อสันนิษฐานประเด็นสาเหตุการเสียชีวิตของบุคคลเจ้าของกะโหลกศีรษะเพศหญิงกลุ่มนี้ว่า อาจจะไม่ใช่เป็นการเสียชีวิตตามปกติธรรมดาหรือตามธรรมชาติของวงจรชีวิตมนุษย์ และถ้าหากว่ามีไข้มาเหตุมาจากเหตุสุดวิสัยต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ก็จะสามารถพิจารณาไปถึงประเพณีการฝังบุคคลที่ใกล้ชิดพร้อมกับผู้ตาย ในกรณีของผู้เสียชีวิตเป็นกษัตริย์ หรือผู้ปกครองระดับสูง

การหาคำตอบและข้อมูลหลักฐานเพิ่มเติม ด้วยการศึกษาพิจารณาและตั้งคำถามจากกะโหลกที่ขุดพบนี้ เช่นว่า เป็นกะโหลกมนุษย์ที่ผ่านการเผามาก่อนหรือไม่นั้น สามารถช่วยให้การทำความเข้าใจเพิ่มเติมในเรื่องรูปแบบวิธีการจัดการศพ สถานการณ์ทางสังคม ความเชื่อของผู้คน บทบาทอำนาจความสำคัญของชนชั้นปกครองในสมัยการปกครองของอาณาจักรไทอาหม ณ ขณะเวลานั้นได้ชัดเจนมากขึ้น หรือคำถามในกรณีของโครงกระดูกเพศหญิง ที่ถูกค้นพบในหลุมศพเดียวกันกับโครงกระดูกเพศชายที่สันนิษฐานว่าเป็นกษัตริย์นั้น อาจจะมีข้องเกี่ยวกับสัมพันธ์กับประเพณี “สตี” (ที่ผู้หญิงซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะต้องถูกเผาในพิธีการทำศพไปพร้อมกับศพของสามี) ตามประเพณีความเชื่อของชาวอินดูบางกลุ่มที่อาจมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อความเชื่อ กระทั่งเกิดเป็นแนวปฏิบัติในกลุ่มชาติพันธุ์ไทอาหมหรือไม่ ?

มีเอกสารหลายชิ้นที่กล่าวถึงประเพณีการฝังบุคคลใกล้ชิด สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้พร้อมกับผู้ตาย เช่น องค์กราซินี บิรวารรับใช้ใกล้ชิด ม้าหรือช้างที่ถูกฝังร่วมกันกับศพของกษัตริย์ในมอญดำ บันทึกของชิหาบูตดิน ตาลิช นักประวัติศาสตร์ชาวโมกุล ที่เดินทางเข้ามาในเมืองหลวงของราชอาณาจักรอาหมเมื่อปี ค.ศ. 1660 กล่าวว่า ประชาชนชาวอาหมเมื่อสิ้นชีวิตจะถูกฝังร่างร่วมกับทรัพย์สินของตนเอง ในขณะที่ชนชั้นผู้ปกครองจะสร้างหลุมศพขนาดใหญ่เพื่อเป็นที่ฝังร่างราชินีและคนรับใช้หลังจากถูกประหารแล้วลงไปด้วย (Sarkar, 1915, p. 193) ในอาหมบูรณจียังได้กล่าวถึง การฆ่าคนเพื่อสังเวยผีในรัชสมัยเจ้าเสือปาดฟ้า (หรือคทาธรสิงห์ ครองราชย์ ค.ศ. 1681-1696) (ฉัตรทิพย์และเรณู, 2552, น. 39)

และได้กล่าวถึงพิธีศพของเจ้าเสือปาดฟ้า หรือกษัตริย์คทาธรสิงห์ ที่ได้มีการฝังบุคคลใกล้ชิดร่วมกับอาหาร วัตถุสิ่งของ เครื่องประดับ รวมถึงช้างและม้าร่วมกันในหลุมศพหรือม่วยด้าด้วย (Hastings, 1994, p. 235) ข้อมูลในหนังสือ “ประวัติศาสตร์อัสสัม” (a history of Assam) โดย เอ็ดเวิร์ด เกท (Edward Gait) อธิบายว่า “เมื่อพระมารดาของเจ้าฟ้าเสือแสง หรือกษัตริย์ประตาสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ. 1603-1641) สิ้นพระชนม์ พระองค์ได้ฝังช้างจำนวน 4 เชือก ม้า 10 ตัว และมนุษย์เพศชาย 7 คน ลงไปในสุสานด้วย” (Gait, 1926)

นอกจากนั้น ยังพบข้อความสั้น ๆ ในเวทไทบุราณจี (Deodhai Ahom Buranji) ระบุว่า “มนุษย์ 30 คน ถูกฝังไว้พร้อมกับพระศพของกษัตริย์” (DAB, 1958, p. 144 อ้างใน Gogoi, 1996, p. 26)

เข้าใจว่าพิธีการฝังศพบุคคลใกล้ชิดนี้ยังถือปฏิบัติกันสืบมาหลายรัชสมัย จนถึงรัชสมัยของ เจ้าเสือขงฟ้า หรือรุทรสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ. 1696-1714) ได้สั่งห้ามการฝังศพราชินี ข้าราชการ ข้าง และม้า ในงานพิธีศพของพระองค์ (Clayton, 1848, p. 475) แต่ถึงอย่างนั้นก็ตาม ในการขุดค้นสุสาน (ม่วยด้า) ของกษัตริย์รุทรสิงห์ก็ยังคงพบกะโหลกศีรษะมนุษย์ 4 ชิ้น อยู่รวมกันในสุสานของพระองค์ นอกจากนี้ ยังได้มีการค้นพบกะโหลกศีรษะมนุษย์ จำนวน 10 หรือ 12 ชิ้น ในสุสาน (ม่วยด้า) ของกษัตริย์ปรมัตสิงห์ (ครองราชย์ ค.ศ. 1744-1751) อีกด้วย (Arunodoi, 1846 อ้างใน Gogoi, p. 28)

ลักษณะการฝังศพของไทอาหมกับไทกลุ่มอื่นบางกลุ่ม

งานวิจัยชิ้นนี้นอกจากจะพยายามใช้วิธีการทางโบราณคดี-ชาติพันธุ์เข้ามาช่วย ในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล จากหลักฐาน ร่องรอยที่ขุดค้นพบในม่วยด้า หลุมฝังศพตามประเพณีดั้งเดิม ของชาวไทอาหมแล้ว ยังได้ตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพิธีการฝังศพของคนไทกลุ่มอื่น โดยยกกรณี ของไทแดง เมืองเหงะอัน (Nghe An) ประเทศเวียดนามมาใช้เป็นกรณีตัวอย่าง

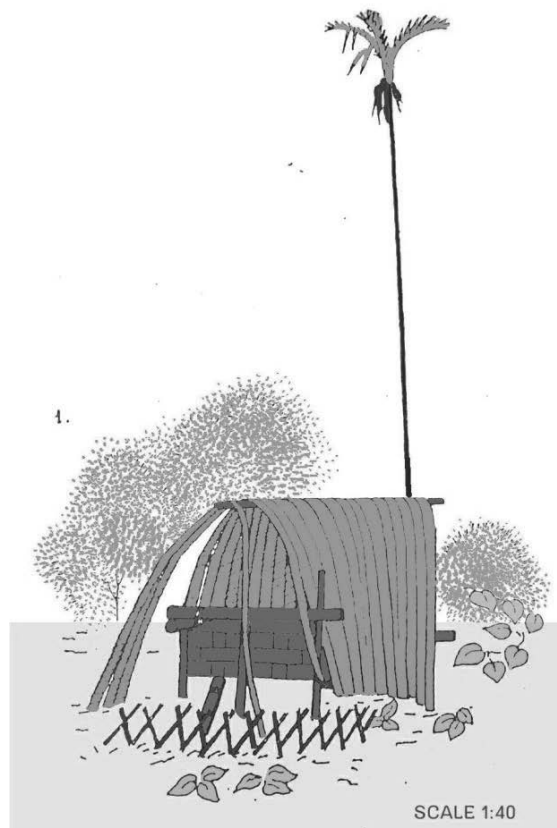
ชีหาบุตรดิน ตาลิช เขียนบันทึกเกี่ยวกับพิธีการฝังศพของคนอาหมว่า “คนสามัญฝังร่างพร้อมกับทรัพย์สินของผู้ตาย โดยหันศีรษะไปทางทิศตะวันออกและปลายเท้าไปทางทิศตะวันตก ในกรณีของผู้ปกครองจะสร้างเนินดินเพื่อฝังผู้ตายพร้อมกับภริยาและข้าราชการรับใช้หลังจากการประหาร พร้อมด้วยสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงอาหาร...” (Sarkar, อ้างแล้ว p. 194) เอกสารบางชิ้นกล่าวถึงการฝังศพว่า สำหรับศพของคนยากจนนั้นจะทำการฝังดินโดยไม่มีโลงศพ สำหรับบุคคลผู้มีฐานะจะบรรจุร่างไว้ในโลงศพพร้อมกับสิ่งของ เช่น หมอน้ำ ถ้วยน้ำ ไม้เท้า หมวกสาน และเก้าอี้หนังที่ทำจากไม้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ตายนำไปใช้ในโลงหน้า จากนั้นจะฝังศพและสร้างเนินดินเหนือหลุมศพ (Gordon, 1994, p. 235) กระทั่งถึงปัจจุบันนี้ คนอาหมในรัฐอัสสัมก็ยังคงประกอบพิธีฝังศพผู้ตายพร้อมกับสิ่งของประเภทเดียวกับประเพณีดั้งเดิมที่เคยเป็นมาของพวกเขา เช่น หมอน้ำ หมวกสาน ผ้าทอ และเก้าอี้หนังที่ทำด้วยไม้ ไว้ในหลุมฝังศพที่สร้างขึ้นภายในบริเวณเขตบ้านที่อยู่อาศัยของพวกเขา และเรียกหลุมฝังศพนั้นว่า “ม่วยด้า”

ประเพณีการฝังศพยังคงเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมที่ยึดถือปฏิบัติกันโดยทั่วไปในกลุ่มชาติพันธุ์ไท (Terwiel : The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual, 1980) นอกจากคนไทอาหมในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดียแล้ว ในเขตเวียดนามและสปป.ลาว กลุ่มไทแดงที่อาศัยอยู่เขตภูมิภาคทางตอนเหนือของเวียดนาม ในเขตพื้นที่หญ่ฮัว (Thanh Hoa highlands) ติดกับดินแดนประเทศสปป.ลาว และด้วยเหตุนี้จึงพบประชากรไทแดงบางส่วน อาศัยตั้งรกรากอยู่ในประเทศสปป.ลาวด้วยเช่นกัน

กลุ่มคนไทยในประเทศเวียดนาม เช่น กลุ่มไทดำ ไทขาว เป็นเป็นกลุ่มคนไทยที่นับถือเรื่องวิญญาณนิยม (ผีและด้า) และเชื่อเรื่องวิญญาณในธรรมชาติ รูปแบบพิธีกรรมการฝังศพของกลุ่มคนไทยเหล่านี้ คล้ายคลึงกับพิธีกรรมของคนไทอาหมอยู่หลายประการ เช่น โครงสร้างหรือรูปแบบของสุสาน ที่มีโพรงหรืออุโมงค์ในหลุมฝังศพ แนวคิดในเรื่องการบรรจุสิ่งของ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ลงในหลุมฝังศพ เพื่อจุดประสงค์ในการแสดงสถานะ หรือตำแหน่งทางสังคมของผู้เสียชีวิต ฯลฯ รวมถึงความเชื่อเรื่องของวิญญาณและชีวิตหลังความตาย

“บันทึกเกี่ยวกับไทแดงแห่งหล่างแจ่ง ทัยฮัวและอันนัม” บรรยายเกี่ยวกับพิธีการฝังศพของกลุ่มไทแดงว่า มีการสร้าง “เฮือนคนตาย” (เรือนคนตาย) ซึ่งสร้างขึ้นด้วยไม้ไผ่และใบลาน มีเสื่อพร้อมด้วย ถาดไม้ ถ้วย จาน และตะเกียบคู่หนึ่ง ถ้าผู้ตายเป็นชาย จะมีการวางหิน (หินฮอง) สามก้อนไว้ด้านซ้าย และสองก้อนไว้ด้านขวา หากผู้ตายเป็นหญิง จะวางหินสามก้อนไว้ด้านขวา และสองก้อนไว้ทางด้านซ้าย (เมื่อมองจากทางด้านศีรษะไปทางปลายเท้าของผู้ตาย) และทั้งหลุมศพของทั้งหญิงและชายจะวางหินก้อนหนึ่งไว้ทางด้านศีรษะและปลายเท้า ในกรณีของหลุมศพชายจะปลูกต้นหมากและต้นชาไว้ ส่วนกรณีของศพผู้หญิงจะปลูกต้นพลู ต้นครามและต้นหม่อนไว้ข้างหลุมศพ ในพื้นที่บางแห่งมีการสร้างรั้วโปร่งล้อมหลุมศพไว้ และจะถูกปล่อยให้ผู้ฝังไปเอง (Romain, 1941, pp. 58-59)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาต่อมา หลังจากยุคอาณานิคมฝรั่งเศสในดินแดนอินโดจีน ชาวไทบางส่วนในประเทศเวียดนาม และในประเทศสปป.ลาว ได้รับเอาความเชื่อทางศาสนาเข้ามารวมกับความเชื่อเรื่องผีเรื่องวิญญาณ และหันมานับถือศาสนาพุทธ นิิกายเถรวาท รวมถึงการเริ่มรับเอาพิธีกรรมการเผาศพเข้ามาแทนที่ประเพณีการฝังศพตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่นที่ประเพณีดั้งเดิมของชาวไทอาหมได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมนอกกลุ่มไท และเกิดผลกระทบขึ้นกับพิธีการทำศพตามประเพณีเดิมของพวกเขา

ภาพที่ 5 เอียนแฮว หลุมศพของไทแดง เมืองทัญฮัว เวียดนาม
ที่มา: ดัดแปลงจาก Romain, 1941

ภาพที่ 6 ม้อยดำของไทอาหมปัจจุบันหมู่บ้านปัตซาทุ รัฐอัสสัม
ที่มา: สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2005

ภาพที่ 7 สิ่งของที่อุทิศให้กับผู้ตายของไทอาหม หม้อน้ำและผ้าทอ
ที่มา: สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2005

ข้อจำกัดของการศึกษา

ข้อจำกัดสำคัญหลัก ๆ ของงานการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการวัดขนาด ตัวอย่างวัตถุวิจัยที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ทั้งการวัดขนาดกะโหลกศีรษะ (cranio-metric) การประมาณความสูงจากกระดูกส่วนหลังกะโหลก (กระดูกขนาดยาว) รวมถึงการเก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับพยาธิวิทยา ซึ่งในขั้นตอนกระบวนการนี้ตามที่วางแผนไว้ตอนต้น ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างวัตถุวิจัย (specimens) ที่รัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย แต่เนื่องจากสถานการณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ในพื้นที่รัฐอัสสัมและรัฐบาลอินเดียในช่วงเวลาของการศึกษาวิจัย ทำให้ไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อการวิเคราะห์ที่ได้ ด้วยสาเหตุของข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ ดังที่กล่าวมา จึงทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องตัดในส่วนเนื้อหาของข้อมูลที่ตั้งใจจะนำเสนอลงในบทความวิจัยนี้บางส่วนออกไป แต่ถึงกระนั้นบทความวิจัยชิ้นนี้ก็ยังคงครบถ้วนสมบูรณ์ความตามวัตถุประสงค์และหัวข้อวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ เนื่องจากมีข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้บางส่วนก่อนหน้านี้ ที่สามารถจะนำมาเสนอเป็นข้อมูลวิจัยในส่วนนี้ได้ โดยไม่ทำให้ความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขาดหายหรือบกพร่องไป

สรุป

บทความจากงานศึกษาวิจัยฉบับนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์กะโหลกและโครงกระดูกที่ขุดพบจากมอยด์หมายเลข 2 บริเวณเจ็รรายตอย เขตสิบซาการ์ รัฐอัสสัม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย โดยอภิปรายเกี่ยวกับข้อสังเกตถึงสัณฐานและคุณลักษณะของกะโหลก เพื่อสืบค้นเผ่าพันธุ์บรรพบุรุษของไทอาหม รวมถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับการฝังศพแบบทุติยภูมิ การฝังมนุษย์และสัตว์ร่วมกับพระศพของกษัตริย์ และการอธิบายถึงวิธีการฝังศพตามประเพณีดั้งเดิมของไทอาหมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทบางประการ หนึ่งในนั้นก็คือประเพณีการจัดการพิธีศพด้วยการฝัง ซึ่งในบทความนี้ได้ยกเอากรณีของกลุ่มไทแดงมาเป็นตัวอย่าง

วัตถุประสงค์หลักสามประการที่ตั้งไว้สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การตรวจสอบกะโหลกศีรษะ ทั้ง 5 ชิ้น ของบุคคลชนชั้นปกครองในราชวงศ์อาหม ที่ขุดค้นพบได้จากมอยด้า หมายเลข 2 เพื่อสืบค้น วิเคราะห์วิจัยให้ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สภาพการณ์ทางสังคม และวิถีชีวิตของผู้นอนในขณะเวลานั้น ผ่านเศษซากกระดูกที่ค้นพบ ซึ่งก็ได้พบหลักฐานและลักษณะหลายประการที่ชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่า กะโหลกเหล่านี้ แสดงลักษณะทางสัณฐานวิทยาอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวเอเชีย (เผ่าพันธุ์มองโกลอยด์) กล่าวได้ว่าการขุดค้นพบกะโหลกศีรษะมนุษย์ทั้ง 5 ชิ้น จากสุสานมอยด้า หมายเลข 2 ถือเป็นหลักฐาน ที่ชัดเจนของมนุษย์กลุ่มที่มีลักษณะของชาวมองโกลอยด์ ซึ่งได้เข้ามาพิชิตและปกครองพื้นที่บริเวณนี้ในช่วงหลายร้อยปีก่อน กะโหลกศีรษะมนุษย์ที่ถูกขุดค้นพบเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพที่ แตกต่างกันอย่างชัดเจน ระหว่างคนที่พูดภาษาตระกูลไทและกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน หรือกลุ่มคนเชื้อสาย “อารยัน” จากข้อมูลหลักฐานทางกายภาพที่รวบรวมได้ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทั้งสอง กลุ่มนี้ (อย่างน้อยก็จากกลุ่มประชากรที่ขุดพบ) ไม่มีการปฏิสัมพันธ์ หรือทำให้เกิดลูกผสมข้ามเผ่าพันธุ์ ของมนุษย์ในดินแดนแถบนี้ ณ ช่วงเวลานั้น รวมถึงลักษณะของการฝังศพในมอยด้าที่พบ มีความน่าจะเป็นสูงที่ว่าเป็นการฝังศพครั้งที่สอง (การฝังศพแบบทุติยภูมิ) และกลุ่มประชากรเจ้าของซากกระดูกที่ ขุดพบ มีลักษณะสอดคล้องกับการบรรยายตามเอกสารร่วมสมัย เกี่ยวกับพิธีการฝังศพบุคคลใกล้ชิด พร้อมกับกษัตริย์

วัตถุประสงค์ประการที่สอง คือ การใช้แนวทางการศึกษาหรือระเบียบวิธีทางชาติพันธุ์วิทยา เพื่อที่จะนำไปสู่การศึกษาเชิงบรรยายแนวทางวิธีการฝังศพของชาวไทอาหม โดยอาศัยเอกสารอาหม บุราณจิ ร่วมกับเอกสารการบันทึกของชาติตะวันตก พบว่ามีความคล้ายคลึงกันของประเพณีการฝังศพ ระหว่างชาติพันธุ์ไทด้วยกันแม้ว่าจะต่างกลุ่ม หรือห่างไกลกันในแง่ทำเลที่ตั้งของถิ่นที่อยู่อาศัย ข้อมูลจาก การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทกลุ่มต่าง ๆ ที่ ถึงแม้จะตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างไกลกันคนละสถานที่ แม้ว่าพวกเขาจะไม่ได้ติดต่อกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ ยังคงยึดถือความเชื่อ มีลักษณะร่วมของวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะในพิธีสำคัญที่สุด คือ ประเพณี การฝังศพ ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อและโลกหลังความตาย และแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับประเพณีจัดการ ศพของชาวฮินดู เชื้อสายอารยันในประเทศอินเดีย ซึ่งแม้ว่าในช่วงท้ายการปกครองภายใต้ราชอาณาจักร อาหม จะมีการรับเอาประเพณีนอกกลุ่มไท ซึ่งแตกต่างจากประเพณีและแนวปฏิบัติดั้งเดิม เข้ามาผสม ผสานกับประเพณีของคนไทอาหม โดยเฉพาะประเพณีการจัดการพิธีศพโดยการฝังซึ่งถือเป็นประเพณีที่ เป็นตัวบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของเผ่าพันธุ์ไท ที่แบ่งแยกและทำให้พวกเขาแตกต่างอย่างสิ้นเชิง กับชาวฮินดูเชื้อสายอารยัน และประเพณีการจัดการพิธีศพด้วยการเผาในแบบของชาวฮินดู

วัตถุประสงค์ประการสุดท้ายก็คือ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากการศึกษาวิจัยเชิง โบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่ความ ร่วมมือกับนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ของภูมิภาคนี้ในอนาคต

ในปัจจุบัน คนไทอาหมได้พยายามอย่างจริงจังในการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดั้งเดิมของพวกเขา ด้านหนึ่งก็เพื่อการดำรงสถานะของกลุ่มชาติพันธุ์อาหมในรัฐอัสสัมท่ามกลางอิทธิพลที่แข็งแกร่งของชาวฮินดู และไทอาหมได้พยายามในการรื้อฟื้นและธำรงประเพณีการฝังศพคนตายและการสร้างมอ้ยดำ เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่เชื่อมโยงกับราชอาณาจักรอาหมที่เคยรุ่งเรืองมาแต่เดิม และความร่วมมือในการวิจัยเชิงสหสาขาวิชาระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นข้ามภูมิภาค จะนำไปสู่ผลการวิจัยที่จะช่วยสร้างความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ขอบคุณ

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง สำหรับทุนวิจัยและการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสภาวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (Indian Council of Social Science Research-ICSSR) สำหรับโครงการทุนแลกเปลี่ยนนักวิจัย ตามโครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ระหว่างไทย-อินเดีย (NRCT-ICSSR Exchange of Scholarships 2019)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์. (2552). “ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทอาหม : จากการทำอาหม-บุราณจิ ภาษาไท” หน้า 27-55 ใน *การศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด
- บรรจบ พันธุเมธา. (2530). “อาหม”. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 13(1). (ตุลาคม-ธันวาคม 2530), 70-80
- ประเสริฐ ญ นคร. ศาสตราจารย์ ดร. (2534). *พจนานุกรม ไทยอาหม-ไทย*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด
- รวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี และคณะ. (2559). *บ้านเรือน ตัวตน คนไท ในอินเดีย*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศูนย์บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รณิ เลิศเลื่อมใส. (2544). *จักรวาลทัศน์ฟ้า-ขวัญ-เมือง คัมภีร์โบราณไทอาหม*. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยวรรณกรรม
- เรณู วิชาศิลป์. (2539). *พงศาวดารไทอาหม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด
- สุภาภรณ์ จันทวานิช และวิมาลา ศิริพงษ์. (2542). *ระบบการเมืองการปกครองของชนชาติไท การประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่องไทศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุมิตร ปิติพัฒน์ และดำรงพล อินทร์จันทร์. (2545). *ความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทอาหมในรัฐอัสสัมประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา

ภาษาอังกฤษ

- Archaeological Survey of India Guwahati Circle. (2014). *Moidams at Charaideo*, Sivasagar, Assam, Ambari, Assam, [Web]. Accessed 29th August 2018. <http://asiguwahaticircle.gov.in/publication/Chaaideo%20maidams.pdf>

- AR.Clayton, C. (1848). "Description of the Tomb of an Ahom Noble". *Journal of the Asiatic Society of Bengal*. Vol.XVII Part I January to June. pp.473-476.
- Barua, G. C. (1985). Translated and ed. *Ahom Buranji From the Earliest time to the end of Ahom Rule*. Guwahati : Spectrum Publication.
- Bass, W. M. (1981). *Skeletal Biology On The United States Great Plains: A History And Personal Narrative in Plains Anthropologist* Vol. 26, No. 94, November 1981 Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the Plains Anthropological Society.
- Bass, W. M. (2005). *Human osteology: a laboratory and field manual* [5th Edition]. Columbia, MO: Missouri Archaeological Society.
- Bass, W. M. (2005). *Human osteology: A laboratory and field manual*. Special Publication 2; 5th edition. Missouri Archaeological Society.
- Bhuyan, S. K. (ed) (1962). *Deodhai Asam Buranji* (DAB), Department of Historical and Antiquarian studies, Gauhati, Assam.
- Boonthai, W. (2004). "Taphonomic Changes in buried Human Remains with Special Reference to the Neolithic Chalcolithic Settlements of Peninsular India " Phraboromthat Doi Suthep Foundation, Chiang Mai.
- Byers, S. N. (2007). *Introduction to Forensic Anthropology*, 3rd Ed. Allyn & Bacon. Byers, S., K. Akoshima.
- Brothwell, D. R. (1981). *Digging of Bones*. 2nd Edition. London: British Museum. (First edition 1972).
- Buikstra, J. E., and D. H. Ubelaker (eds) (1994). *Standard for Data Collection from Human Skeletal Remains*, Arkansas Archaeological Survey Research Series No. 44. Arkansas Archaeological Survey, Fayetteville,
- Duangthip, R. (2012). *Tai-Ahom and Standard Thai a descriptive-comparative studies*. Ph.d. Thesis, Deccan Collage Post-Graduate and Research Institute, Pune India.
- Gait, Edward Sir., (1926 reprint, 2004). "A History of Assam". Panbazar, Guwahati, Assam: LBS Publications.
- Gogoi, P. (1996). "Tai of North-East India, Ahom, Khamti, Phake, Aiton, Turung, Khamyang" Chumphra Printer and Publisher Pvt.Ltd. Dhemaji, Assam, India.
- Gurdon, Major P. R. (1944). "Ahoms" in *Encyclopaedia of Religion and Ethnics*. Edited by James Hasting. Vol.I T&T Clark Ltd. pp.234-237.
- Mahakkanukrauh, P., Khanpetch, P., Prasitwattanseree, S., Vichairat, K., & Case, D. T. (2011). Stature estimation from long bone lengths in a Thai population. *Forensic science international*, 210(1), 279.

- Martin, R. and K. Saller (1957). *Lehrbuch der Anthropologie*. Band I. 3rd ed. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Mushrif, V. and S. R. Walimbe. (2006). *Human skeletal remains from Chalcolithic Nevasa: Osteobiographic Analysis*. BAR International Series, London.
- Sargar, J. (1915). "Assam and the Ahoms in 1660 A.D." *Journal of the Bihar and Orissa Research Society* Vol.I pp.179-195.
- Stewart, T. D. (1979). *Essentials of Forensic Anthropology: Especially as Developed in the United States*. Charles C Thomas, Springfield, IL.
- Terwiel. B. J. (1980). *The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual*. Vol.1 Life-cycle Ceremonies. Centre for South East Asian Studies.Gaya.
- The Assam Tribune. (2010). *The excavated human remains from the Charaideo Maidam*. [Web]. Accessed 1st August 2018.<https://assamtribune.com/excavated-bones-to-go-through-dna-analysis>
- Trotter, M. (1970). Estimation of Statutture from Intact Long Limb Bones. In *Personal Identification in Mass Disasters*, edited by T. D. Stewart, pp. 71-83. Smithsonian Institution Press, Washington, DC.
- Turner, C. J. II, C. R. Nichol and C. R. Scott. (1991). Scoring Procedure for Key Morphological Traits of the Permanent Dentition: The Arizona State University Dental Anthropology System, in *Advances in Dental Anthropology* (M.A. Kelley and C.S. Larsen Eds.), pp., 13-31, New York: Wiley Liss. Inc. Publishers.

ภาษาฝรั่งเศส

- Boonthai, W. (2007). "*Paléodémographie du site de protohistorique Pratu Pha : étude comparative avec l'Inde du Sud*" Thèses de doctorat unpublished, École doctorale Archéologie, Institut d'Art et d'Archéologie, Université Paris 1 - Panthéon-Sorbonne, Paris, 2018.
- Romain, R. (1941). "*Note sur les Tay Dang de lang chang Thanh-Hoa, Annam*" Memoire 1, Hanoi: Imprimerie d' Extreme Orient, Institute Indochinois Pour l'Etude de Homme.